

MAYIS YEDİSİ BAYRAMLARI VE GİRESUN ORDU TRABZON KIYI FOLKLORUNDA RİTÜEL-BEREKET- ARINMA

Mehmet Akif KORKMAZ*

*Aksu derler adına
Soğuktur inadına
İçenler erer imiş
Hemencek muradına*

(Aksu türküsü, Giresun 1945, TRT Rep: 942)

1. Giriş

Ritüeller idealleşmiş değerleri ve muhafazası gereken düzeni temsilî, sembolik biçimde nesiller aracılığıyla taşıyan bir iletişim biçimidir. Aynı anda ve mekânda toplu yapılan uygulamalardır. Bunun amacı yaşamın istikrarını genellikle yıllık, mevsimlik olarak korumaktır. Yinelenen sembolik biçimler, sembolik mekânda yaşamı öncekine bağlı biçimde yenileyerek devamlı, dayanıklı kılarak inanca dönüştürürler. Ritüeller uygulanmaya devam ettikçe inancı ve değerleri tüketmez, gelenek veya âdet olarak yaşamı zenginleştirmeye devam ederler. Kökleri kültürel kademelere kadar uzandığı tahmin edilen kutlamalar aynı yer ve aynı zamana bağlı uygulamalar güncel haliyle Karadeniz’de yaşatılmaktadır. Bu toplu buluşma, davetsiz biçimde gerçekleşir. Etkinlik belirli bir kıyı şeridi boyunca yıllık sivil toplumsal hareketler ya da umumi ritüel biçimindedir. İnsanlar mevsim ve doğa döngüsünü takip ederek doğayla birlikte üreyerek canlanmayı, doğarak yenilenmeyi, sahip olanın güçlenmesini ve sağlamlasını temsil ederek yaşam ile bağlarını pekiştirmektedir. Aynı zamanda eski inançlarına ve atalarına olan sadakatini yaşatırken atalarıyla birlikte var oluşu temin ederek kültürel köklerini, kimliklerini oluşturmaktadır. Çalışmamız geleneksel biçimi unutulmaya yüz tutmuş mayıs yedisini ritüel şeklindeki eski uygulamalarıyla birlikte değerlendirecektir.

Ordu Perşembe ile Trabzon Beşikdüzü ilçeleri arasındaki Karadeniz kıyı hattı boyunca mayısın yirmisinde yöredeki eski takvimle mayıs yedisi gününü anmak üzere insanlar toplanırdı. Osmanlı döneminde kullanılmış eski Rumi takvime göre toplanma zamanı mayıs ayının yedinci günüdür. Bu

* Doç. Dr. - Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Giresun - TÜRKİYE akif.korkmaz@giresun.edu.tr (ORCID: 0000-0002-5280-8250)

etkinliğin bilinmeyen eski geçmişten beri yapılagelmiş baharın veya yazın gelişiyile bereketi çağıran bir yenilenme töreni ve yeni yıl kutlamasıyla benzeşen (Özdemir, 2006: 17) bir halk bayramı olduğu anlaşılmaktadır. Her sene baharla yazın birleşimi sayılan mevsimin ilk haftasında yeni yılın, yeni yaşın ve yeni ömrün sağlık ve esenlikle geçmesi için belli bir yerdeki suyla arınma ve kutsanma töreni yapılmış. Kıyı boyunca birden çok yerde ayrı ayrı mekânlarda aynı günde toplanılmaktadır. Toplantı yerlerindeki sembolik taşlar, kayalar ve suların konumlanma benzerliği kutlamaların bir dizi bölgeye yayılmış, taşınmış kültürel sembolik bir etkinlik olduğunu göstermektedir. Mekânlarda aynı uygulama ve semboller ritüelleriyle birlikte tekrarlanarak yerel bir bayram haline gelmiştir. Bahsedilen yerlerde Mayıs yedisi anmaları adını, yılın ve ayın tekrarlandığı yedinci takvim gününden alarak bugüne gelmiştir.

Çalışma alanı mayıs yedisi geleneğini sürdüren üç ilden oluşmakta ve merkez dışındaki ilçeleri dâhil bütün etkinlik yapılan yerler derelerin ağzında oluşan kumluk bir yalı alanı (Kumyalı) ve kayalık ada ya da adacıklara sahip bölgelerdir. Aşağıda Giresun, Ordu ve Trabzon illeri ve ilçelerindeki kıyı şeridi boyunca tarihi, geleneksel etkinlik alanı kumsalların görselleri yazının Ek'inde bulunmaktadır (Görsel 1-6).

Beşikdüzü-Perşembe ilçeleri arası karayolu mesafesi 150 km'dir. Mayıs yedisine halk inanç ve geleneğinin coğrafik alanı olarak bakılırsa bölgenin en büyük yerel bayramıdır. Mayıs yedisi kutlamaları eğlenceden çok öte her yıl yapılan bir inanç ritüelinin tekrarıdır. Alanın bir eğlenme ve alışveriş panayırına bürünmesi, karasal arka köylerden katılanlarla olmuştur. Eğlence ve müziklerle alanda kalış saatleri uzamış, ihtiyaçların giderilmesi için alışveriş sergileri ortaya çıkmış ve gün bir pazar yerine dönüşmüştür (Görsel 14-16).

O gün sözlü gelenekte düne kadar büyük bir değer sahibiydi. Büyüklerin öncekilerden aktardığı, yaşadığı ve bildiği gibi kendiliğinden katılımla yüzlerce kişi Aksu Deresi (Çay) ağzındaki düzlükte Yedi günü toplanmış. Miladi takvimde 20 Mayıs sabahı erkenden kadınlar, çocuklar ve erkekler alanda olurlar. O gün, yetmişli yıllarda mayıs yedisi adını alan gün, kutlanacaktır ve hava uygun ise her yıl o kıyı düzlüğündeki toplanma geleneksel olarak yaşanmaktadır. İnanılan kutsal mekân o geniş düzlükte yerleşiktir: Giresun Adası, deniz turu ve Hamza Taşı [kaya], Aksu Deresi ve denizin kavuştuğu kutsal düz alan (Görsel 1-2). Alanlar arasında semboller ve ritüeller ortaktır. Kırsalda büyüdüğüm için iyi hatırlarım. Eskiden kadınlar ve erkekler yediye giderdi. Çok eskiden beri bu kutlama, takvim yılının belli bir gününde belli bir mekâna ait yapılırdı. Bugüne kadar gelmiş sembolik uygulamalar ise daha da eski ritüellerin tekrarlanan gelenek-adet biçiminde yaşatılmasıyla bugün hayatta kalabilmiştir.

Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesinin kıyı kentlerinde yaşayan kırsal kökenlilerin bayramı olarak Vakfıkebir – Beşikdüzü ile Vona – Fatsa arasındaki bayramın en görkemlisi Giresun Aksu Deresi ağzında olanıdır. Dereli ilçesi ile Yavuzk Kemal beldesinin mineralli ve sodalı topraklarından beslenen Aksu, içeriğiyle şifalı olduğu gibi arındırıcı içeriğiyle törenin çok değerli suyunu temin eder. Derenin ve denizin suları orada buluşur ve karışırlar. Kutsal arı su, Aksu Deresi ile denizin buluştuğu yerden alınır. Eskiden bu sularla abdest alanlar veya elini ayağını yıkayanlar, çocukların kızarıklık ve kaşıntılı tenine sürenler vb. çok olurdu.

Kıyıda *yedi çift bir tek sayıdan oluşan çakıl* taşı avuç içinde toplanır. Tam kıyısına varılan dere ya da deniz suyuna arkayı dönerek tutulan dilek ve dualarla birlikte çakıl taneleri omuz ve baş üstünden teker teker *derdim belam denize* diye atılır. Kötülük, bela ve dertler kişinin yüzünün tersi yönde terk edilmiş olurdu. Kıyıda alınmış çakıl taşları, ait olduğu denize geri tekrar döner, suya karışırdı. Kutsal suyu ve mekânı kirletmeden kötülükler bertaraf olur, yeni yılın iyi dileklerindeki tasarımlarından ayrıştırılırdı.

Bulancaklı girişimcilerin alana kazandırdığı anlatılan *sacayağı ritüeli* ise bu uygulamaların sonunda yapılır. Suyu motor ve kayıkla açılan kişi *yediye gittiği* turda kötülükleri geride bırakmış olur. Turu yedi defa aynı biçimde yaparak kötülüklerle arayı açarak kurtuluşunu böylelikle pekiştirir. İçinden geçilmek üzere imal edilmiş mayıs yedisi *sacayağından üç defa arkaya bakmadan geçiş* ile sembolik kurtuluşu bu sembol nesneyle bir daha tekrar tamamlamaktadır. Belalar, dertler, sıkıntılı şeyler sulardan, taşlardan ve *kutsal ocaklık demirin o çemberinden* geçemeyecek biçimde arkaya atılmışlardır. Kötülüklerden kurtuluşa dayanan sembolik eski eylemler ve nesnelere birlikte Aksu Deresi ağzında yapılan mayıs yedisi bayramı yaşamaya devam etmektedir. Günümüzde ise o *kutsal gün* önce mahalli bir panayır şenliğine, sonra da uluslararası festivale büründürülmüş olarak *kentli bir bayrama* dönüşmüş ve hem kişiler hem de kurumlar nezdinde büyük bir ilgi görmektedir.

Kırsalda doğup yetiştiğimden yöredeki mayıs yedisi günü anlatılanları ve o günlerde konuşmalarda bahsi geçen uygulamaları hiç unutmadım. Eskiden kadınlar ve erkeklerden meraklı olanları muhakkak *yediye* giderdi. Onların anlattıklarına göre çok eskiden beri bu kutlama, takvim yılının belli bir gününde belli bir mekâna aitmiş. Bugün bize göre sembolik olan uygulamalar ise daha da eski ritüellerin tekrarlanan gelenek-adet biçiminde yaşatılmasıyla kalabilmiş olmalıdır. Çakıl taşından iki *yedinin* bir tek taş ilavesiyle toplanarak suya doğru atma uygulaması, takvim-eylem-ritüel bağlamında *yedi sayısının günü* ile ilişkili olmalıdır. Öyleyse turizm işlevinin keşfedilmesiyle *yedi günü* ile *yediye gitme* kavramları mekânla bağlantılı biçimde *mayıs yedisi* isimlendirmesi ortaya çıkmıştır. Böylelikle etkinlik alanları bürokratik bir düzen içinde kültür festivaline dönüştürülmüştür.

Böylelikle *yedi* ile *yediye gitme* kavramları önce *mayıs yedisi ne gitmeye*, sonrasında *mayıs yedisi şenliği-panayırı* adı ile birçok değişime uğramıştır. Bu değişim ile mitik-sembolik uygulama salt yıllık bir etkinlik şekline dönüşüp kimliksizleşmiş ve Giresun'da buna kentin adının eklenmesiyle birlikte *Uluslararası Giresun Aksu Festivali* şeklinde salt bir eğlence festivali (Görsel 7, 16) haline çevrilmiştir.

2. Giresun ile Ordu'daki Mayıs Yedisine Dair İlk Bilgiler

Geçmiş hakkında çeşitli varsayımlar olan mayıs yedisi geleneği hakkında çıkmış yazılar yetmişli yıllardan itibaren artmıştır. Yazarı belirtilmemiş şekilde üç ilin yıllıklarında inanç folkloru içinde raporlanmıştır. Giresun yıllığında Hıdırellez inancından ayrı görülmüştür. Aksu Panayırı adıyla müstakil bir bölüm halindedir. Ordu'nun yıllığında ise kısa birkaç cümlelik paragrafla yer bulmuştur. Buradaki yoruma göre Hıdırellez kutlamaları sayılmaktadır. Trabzon il yıllığının kültür bölümü nispeten daha düzenli ve usta işidir. Fakat Mayıs yedisi 'ne yer verilmemiştir. İlin batı sınırındaki yerleşikler arasındaki bu büyük bayramdan hiç bahsedilmemiş olması bölgenin daha kırsal oluşuyla ilgili olabilir.

Mayıs yedisi geleneği ve kutlandığı mekân hakkında muhtemelen ilk bilgi *İzler Dergisi*'ndedir (1924-1927). Can Akengin'in Aksu (1926: 7) şiirinin yer aldığı yedinci sayfasında yer alan kısa bir açıklamada gelenekten bahsedilerek artık kadın ve çocukların suyla yıkanma uygulamasının eskilerde kaldığı belirtilmiştir. On bir dörtlük üzerinden mani tarzında yedili hece ölçüsüyle yazılan Can'ın bu lirik şiiri tanınmış şiirlerindedir. Sanat çevresi onu çok hassas ve coşkulu bir halk ozanı olarak tanıtmaktadır.

Aksu; Giresun'un şarkında efsaneli bir ırmağın ismidir. Senenin muayyen bir gününde köy kızları ve köy delikanlıları ırmağın civarında toplanırlar - uğur saydıklarından - kimi yalnız gür saçlarını kimi büsbütün soyunup derede yıkanır. Bugün ise bu âdete pek riayet edilmediği görülmektedir.

İzler dergisi sayı altıda Can adıyla 1926'da (15 Kânûn-ı sâni/ Ocak) yayımlanan Aksu şiir şöyledir.

1
Hava sıcak nefessiz...
Dere kayıyor sessiz...
Nemli kumsalda gördüm
Gönül çeken beş on iz.
2
Düştü bir şeyler suya;
Sevindim gençlik bu ya!
Saptım emekleyerek

Sazlıktaki pusuya:
3
Çehreler esmer biraz,
Gerdanlar duru beyaz.
Su püskürüp oynasır
Kezban'la Ayşe, Binnaz!
4
Kızlar, kızlar şen kızlar!
Koşan itişen kızlar!

Kapıştınız gönlümü
Pay ettiniz... Hırsızlar!

5

Ellerinin akına,
Yaraşmış oyma kına,
Çimerlerken gözettim
Ben sakına, sakına:

6

Üçü de pembe tenli,
Kalçalar, dolgun, enli;
Olsam diye çok yandım
Onlarla senli benli.

7

Kezban: Narin bir sazdı.
Ayşe: Çok yaramazdı.
Kalbi kasıp kavuran
Ablak yüzlü Binnaz'dı!

8

Kızlar, kızlar şen kızlar!

Yüzen gülüşen kızlar!
Murat alın sevdadan
Tükenmeden bu hızlar.

9

Baygın düşmüş söğütler
Harelenmiş su yer yer
(Can) sen de atıl diye
Şeytan beni öğütler.

10

Sakın almayın kâle
Kıyılır mı bu hale
Omuzlardan dökülen
Saçlar altın şelale

11

Kızlar, kızlar, şen kızlar
Suda gülüşen kızlar
Siz olmasanız hayat
Zehir olur ıssızlar.

Giresun halkevinin yayın organı Aksu Aylık Kültür ve Mefkure Mecmuası adını bu kült mekânın bulunduğu efsanevi dere Aksu Deresi'nden ilham almıştır diyebiliriz. Mayıs yedisi geleneğini biraz detaylı yazanlardan Giresun halk bilimi araştırmacısı Sacit Karaiarahimoğlu'nunkidir (Giresun 1965: 57-58). Giresun'u tüm yönleriyle kaleme aldığı kitabında Mayıs yedisi'ne Giresun'un Mahalli Hususiyetleri başlığı altında bir yer vermiştir. İlk detaylı bilgiler ve yorumlar bu eserde dir.

Giresun'un Mahalli Hususiyetleri

20 Mayıs günü "Mayıs yedisi" adıyla Aksu Deresi ağzındaki kumsal ve civarında mahalli panayır kurulur. O gün Giresun olduğu gibi bütün civar bölge de panayıra iştirak eder. Halk Mayıs yedisi günü Hıdırellez'e nispetle daha çok hareketlidir ve Hıdırellezdeki ağırbaşlılık yahut nezih eğlenme tarzı, Mayıs yedisi'nde daha karışık bir havaya bürünür. Türlü satıcılar, içki içip nara atanlar, gezenler, koşanlar... Yollar arabalarla, deniz kayık ve motorlarla dolar; o havalinin görmediği kalabalık o gün Aksu Ağzında toplanır. Aksu, Giresun edebiyatında da yer almış, hatta Giresun folkloruna girmiştir. Mesela Giresunlu şair merhum Can Akengin'in

Kızlar kızlar şen kızlar

Gülen itişen kızlar

Kapıştınız gönlümü

Pay ettiniz hırsızlar

diye Aksu deresinde yıkanan kızlara yazdığı şiir, türkü halini almıştır ve radyodan sık sık dinlenmektedir. Yine şairin

Aksu derler adına
Soğukmuş inadına
İçenler sularından
Ereymiş muradına

kıtası da Aksu'nun manevi cephesine tebaruz ettiren önemli bir önem taşır.

Aksu için, şairin de yazdığı gibi, dertlere deva olur diye bir inanış vardır. 20 Mayıs günü, derdine deva bulamayanlar, evlenemeyenler, çocuğu olmayanlar ve bunlara mümasil işleri hallolmayanlar derenin denize döküldüğü yere (7) çift (1) tek taş atarlar ve deva bulacaklarına inanırlar. Giresun Adası'ndan bahsederken anlatıldığı veçhile bu ada için Kırıl Mitridades ve kızına ait bir efsaneden bahsedilir; o efsaneye istinaden 20 Mayıs günü Aksu ağzına taş atanlar, dileklerin tam kabul olması ve inanışın bütün şartlarını yerine getirmek için kayıkla Ada'yı da dolaşırlar. Bu inanışta her ne kadar şehirlide ve genç nesillerde ehemmiyetini kaybetmişse de o gün inanışı yerine getiren birçok köy halkını Aksu'da görmek mümkündür.

Giresun'da uzun seneler öğretmenlik yapmış Şair Arif Hikmet Par bu mahalli an'aneyi "20 Mayıs" başlıklı şiiri ile Türk edebiyatına işlemiştir.

20 MAYIS

Bir findığın içini yar senden ayrı yemem,
Ne türküler Dürdanem, bıçak gibi.
Kemençe misali oynak, horon misali deli.
Karşılması var, kardeş kardeş oynanır,
Tamzarası var, yeri yerinden oynatır.
Hey gidi Aksu'nun boz bulanık suları,
Mayıs geldi mi kader üzere taşlar atılır,
Genç kızlara gelinlik, delikanlılara güvenlik,
Top top, deste deste findık dalları,
Ellere, gönüllere serpilir.

Giresun'da Aksu Panayırı 20 Mayıs (eski 7 Mayıs) günü çevre köy ve kentlerden gelen kadınlı-erkekli binlerce İnsan, Aksu Çayı'nın ağzında toplanırlar. Kadınlar, içlerinden dilekler tutarak suya yedi çift, bir tek taş atarlar. Bu dilekler, bekâr kızların ve dul kadınların koca bulması,

çocuğu olmayan anaların gebe kalması, aralarında soğukluk olan karı-kocanın sevişmesi, hastaların şifa bulması üzerinedir.

20 Mayıs günü hava iyi olursa motörler ve kayıklarla Giresun Adası'nın (Aretias) çevresinde dolaşılır ve dilekte bulunulur. Ziyaretçilerin bazıları Ada'ya çıkarak tatlı su ile ellerini yüzlerini yıkarlar ve Ada'nın batısında Hamza Taşı denen yerde dua ederler.

Aynı gün Aksu'da hayvansal olanlar başta gelmek üzere bazı ürünlerin alış-verişi yapılır. Toplanan halkın yeme İçme ihtiyacını karşılamak üzere geçici lokantalar ve onları eğlendirmek üzere gösteri çadırları kurulur.

Görelle ilçesinde de “20 Mayıs günü halk, derenin denize döküldüğü Derekulağı mevkiinde yıkanır, kayıkla dolanır, kıyıda 7 çift 1 tek taş atarak dilekte bulunur. Aynı gün halkın bir kısmı Tirebolu ilçesindeki Acısu'ya gider, yıkanır, ondan şifa ve yardım umar.” (Giresun, 1973: 90-91). Aynı yıl Görelle ana başlığını taşıyan bir yayını çıkmıştır. Eserin mahalli inançlar ve takvimler bölümünde Görelle'deki mayıs yedisi kültürü ilgili Mustafa Arslan (1973: 64) o gün yapılan uygulamaları ve detaylarını söyle tasvir etmiştir.

Rumi mayıs yedisi mayıs ayının yirmisine rastlar. O gün lohusa, cenaze, nikâh başığı olduğunu sananlarla hastalar, kadınlar çocuklar en iyi elbiselerini giyerek şifa bulmak amacıyla denizle derenin birleştiği yere gelip yıkanır.

Yıkanırken kadın ve kızlar elbise çıkarmazlar. Denizle derenin birleştiği yerde sıra ile birbirlerinin başından aşağı su döküp yıkanır. Ayrıca sırayla gelen yedi çift bir tek dalgadan alınan avuç avuç su yıkananın başından aşağı dökülür. Derenin ağzı denen dere ile denizin birleştiği yer kayıkla bir veya yedi defa dönülür. Kayıktan inen yedi çift bir tek taş olarak denize atarlar. Böylece dertlerden kurtulacaklarına inanırlar.

Mayıs yedisi 'ne sağlamlar da gelir. Hem de çalgılarıyla bugün mayıs yedisi daha çok bir eğlenti günüdür...

Bugün gerçek olarak yukarki inançlar önemini yitirmiştir, ancak bir töre olarak hoşça vakit geçirmek daha çok da teselli etmek için yaşatılmaktadır.

Mayıs yedisine rastladığımız ikinci bilgi Giresun ve Görelle ile birlikte Ordu'nun 1973 İl Yıllığında. Ordu kültüründe inançlar konusu şehir yıllığında Hıdırellez ile birlikte yapılan bir anma şeklinde yer bulmuştur. Ancak son yıllarda Ordu folkloru araştırmalarında A. Yıldız (2009), M. Eren (2022: 73) ile H. N. Güney'in (2022: 312) çalışmaları ile mayıs yedisine dair eski yayınlara göre çok daha zengin bilgiler mevcuttur. Yeni araştırmaların

ortaya çıkmasında Ordulu Sıtkı Çebi'nin, yıllığı folklor editörüdür, yayınların etkisi büyük olmuştur.

Ordu ilinde en yaygın olan inanç (20 Mayıs Günü) yapılan “Mayıs Yedisi Bayramı” ve o güne ait bazı merasimlerin yerine getirilmesidir.

Ordu İli köylerinde yerleşmiş bir inanca göre, her sene 20 Mayıs günü, Hızır İlyas Peygamberler bir araya gelerek buluşurlar ve hasretliklerini giderirler.

Bu inanca göre, Hızır Peygamber kara tarafından, İlyas Peygamber ise denizden gelerek, dalgaların tam sahile temas ettiği yerde her iki peygamber birbirine kavuşmaktadırlar. Bu kavuşmada, aynı zamanda (yaz) ile (kış)ın da birbirlerinden ayrıldığına inanılmaktadır.

(Mayıs yedisi) olarak tanınan o gün, çok erkenden kalkılır, yeni elbiseler giyilerek akşamdan hazırlanan yiyecekler bir sepete veya bir kaba konularak en yakın kıyıya inilir. Sahilde deniz suyu ile temas hazırlıklarına başlanır; Besmele ile kıyıya yaklaşan ilk dalgaların üzerinden sağ ayak ile atlanarak denize girilir, Ufak çocuklar kucağa alınarak bu şekilde 7 defa dalgaların üzerinden geçirilir. Deniz suyu ile yüz ve baş ıslatılır. Bu merasimden sonra akşam vaktine kadar saz ve türkülerle eğlenilir.” (Ordu 1973: 104)

Giresun ile Ordu'dan sonra Trabzon'da (1973: 115) ise halk bilimi araştırmacısı Abdullah Gülay (2001) tarafından Beşikdüzü ile Şalpazarı'ndan derlenmiş rivayetleri dışında yıllıklarda yer almamıştır. Bu geleneksel kutlama kültürel ve coğrafik anlamda Giresun'la sınırlı olan ilçe kıyısında yapılan resmi bir festivale dönüşür, ancak büyük bir motor kazasıyla birlikte tüm yurttan tanınmaya başlar. Kutlama komitesinde olan Gülay bu trajediyi “20 Mayıs 2000 tarihinde meydana gelen ve 38 kişinin ölümüne sebep olan deniz kazasından önce basında ve ilim adamları arasında hiç gündeme gelmeyen, sıradan bir ‘köylü hurafesi’ olarak bakılan “Mayıs yedisi”, son zamanlarda yöremizin önemli bir gündem maddesi haline gelmiştir.” biçiminde değerlendirmiştir. Doksanlarda başlayan organizasyon ilçenin tanıtımına ve buna bağlı olarak eski geleneğin canlandırılması beklentilerine yöneliktir. Doksanlı yıllarda yayınlanmış kaynaklarda geleneksel anmanın yapıldığı Beşikdüzü Deliklitaş kıyı alanı hakkında yaşayan sözlü rivayetler kalmıştır (Çelik, 1999: 455).

3. Kıyı Folkloru Olarak Mayıs Yedisi Sabahı Yapılan Ritüel ve Uygulamalar

Mayıs yedisi doğal yollardan ilgi çekici biçimde şekillenmiş çifte taşların, adacıkların bir kıyı boyu uzanan küçük bir koy şeklindeki mekanda toplanarak yapılmış halk ritüeli demektir. Uygulamalar coğrafyadaki

özelliklere sahip delikli taş, kayacık veya kayacıklar, çakıl taşı, acı su kaynağı, sacayağı gibi beş nesneyle ilintili olarak somutlaşmış eylemlerdir. Eski kaynaklar olan il yıllıkları raporlarına göre, Trabzon kısmı eksik(?) olmasına rağmen kutlamalar ve ritüeller hem mekânsal hem de ritüeller olarak benzerdir. Yüz yüze yaptığımız alan araştırmaları Beşikdüzü ilçesinin salt kendi katılımcılarını değil yakın bölgeleri de o gün Delikli Taş denilen yerde buluşturmuş. Uygulamaların kıyı yerleşimi boyunca görülmesi bölge içinde iskele ticaretine, denizciliğin geçmişte çok yaygın kullanılmasına, etnik ortak kökene, coğrafik ve tarihsel bağlara dayandırılabilir. Mekan-takvim içinde yapılan etkinliklerde gerçekleştirilen inanış ve buna bağlı uygulamaları beş bölümde incelemek mümkündür.

İl yıllıkları raporlarına göre, Trabzon kısmı eksik olmasına rağmen kutlamalar ve ritüeller hem mekânsal hem de ritüeller olarak büyük oranda benzeşmektedir. Yüz yüze yaptığımız alan araştırmaları Beşikdüzü ilçesinin salt kendi katılımcılarını değil yakın bölgeleri de o gün Delikli Taş denilen yerde buluşturmuş. Uygulamaların kıyı yerleşimi boyunca görülmesi bölge içinde iskele ticaretine, denizciliğin geçmişte çok yaygın kullanılmasına, etnik ortak kökene, coğrafik ve tarihsel bağlara dayandırılabilir. Mekan-takvim içinde yapılan etkinliklerde gerçekleştirilen inanış ve buna bağlı uygulamaları beş bölümde incelemek mümkündür.

3.1. Yedi Çift Bir Tek Dilek Çakılı Atma

Dereyle denizin kenarında bolca bulunan fındık büyüklüğündeki çakıllar avuç içinde toplanır. Dereye veya denize arka dönülür, baş veya omuz üstünden arkaya bakmadan on beş adet çakıl tek tek suya doğru atılır (Görsel 8-10). Bu esnada dilekler içinden söylenerek derdim belam denize duasıyla uygulama bitirilir. Parasız icra edilir.

3.2. Yedinin Suyu ile Arınma

Eskiden elbisesiyle beraber çocukları, kadınları ıslatarak yıkarlarmış (Görsel 11-13). Abdest alanlar, yüzlerini ellerini suyla ıslatanlar, ciltlerin rahatsız olan yerlerini ıslatanlar olurdu. Günün erken saatlerinde yapılan arınma uygulaması ayağın suya sokulmasına, günün her saatinde suda gezintiye dönüşmüştür. Çakıl atma gibi parasız icra edilir.

3.3. Dalga Üstünden Atlayarak Geçme

Suyla arınmayla beraber kıyıya gelen dalgacıkların köpüklendiği, kıvrımlar oluşturduğu yere basmadan üzerinden atlanarak yapılır. Yedi dalgadan geçilerek dert ve bela savuşturulur. Çakıl, suyla arınma teması gibi dalgadan atlama da parasız üçüncü uygulamadır. Geleneksel mayıs yedilerinin yapıldığı araziye müdahale edilince yumuşak dalgalara çıplak ayakla yaklaşmanın imkânı Giresun'da kalmamıştır. Kumsal bozulduğu için sac ayağı içinden geçerek yapılan ritüel sadece Giresun'da bulunur (Görsel 9-10).

Tirebolu, Perşembe, Ordu ve Trabzon'da kumlu sığ alanda dalgadan geçme veya atlama ritüelleri yaşamaktadır.

3.4. Sacayağı İçinden Geçme

İçi oldukça geniş bir sacayağından dilek ve dualarla birlikte geçilir. Üç defa sağ ayakla yavaş bir biçimde arkaya bakmadan gerçekleştirilir (Görsel 9-10). Yedi dalgadan geçme uygulamasına benzediği görülmektedir. Önceden Bulancaklı bir kişinin getirdiği anlatılan paralı uygulama devam etmektedir. Giresun Aksu'daki alanda yapılan özgün bir uygulamadır (KK1-3).

3.5. Ada veya Kayalık Etrafı Dönme

Kıyıya yaklaşan kayıklara doluşan kişilerin yolculuğudur. Kayıklar veya daha büyük balıkçı motorlarıyla Giresun adasının etrafı yedi defa dönülür. Eğer ada yoksa kayalık etrafından, bir iskele önünden ya da denizle nehir buluştuğu yerden kayıkla açılarak yapılan dönüş turudur (Görsel 1-4,6). Hamza Taşı işaret sayılıp yedi defa adanın etrafı dönülür. Bu turlar da dilek tutmak, dert beladan kurtulmak için yapılır. Sacayağından geçme gibi paralı bir uygulamadır.

Bu beş uygulamanın ilk ikisi dilek tutma ve arınma içermektedir. Dilekler taşların üzerine aktarılır. Taşlar sayılır, üzerinde dilek tutulur. Taşla birlikte kalıcı olur. Suya atılan kalıcı taşlar ile niyet falları tutulmuş olur. Suyun içindeki çakıllara karışan taş başkalarının erişemeyeceği biçimde gizlenmiştir.

Diğer üç uygulama ise dertten ve beladan sıyrılma, uzaklaşma ve kurtulma anlamlarını içermektedir. Dalgacığın köpüklü kıvrımı ya da demir sacayağının kıvrımından geçen kişi kötülüğü arkasından bırakmıştır. Ada veya kayalık etrafını her dönüşte kötülükle ara açılır, kurtuluş pekişir. Buradaki geçiş ve dönüş uygulamaları esnasında bir yandan eskiden çıkılır, eski geride bırakılır, yenilenme gerçekleşir. Deniz ulaşımında yaşanan kazalar ve kayık yolculuklarının azalması sonucu Giresun'a özgü olan Hamza Taşı efsanesi giderek ritüellerden çıkmıştır.

4. Ritüel Mekânlarında Toplananların Sembolik Deneyimleri

Kıyı bölgelerinde iskele başında yapılan ticaret ve pazarlar antik çağlardan beri bir toplanma vesilesi olmuştur. Bu ortam aynı zamanda kültürel uygulamalar ve topluluklar/ kişiler arası ilişkilerin tesis edilmesine fırsatları yaratmıştır. Böyle mekânda aktörler yerli-yabancı olduğu gibi yabancı-yabancı arası ilişkilere de sahiptir. Üstelik bu coğrafyada yerleşikler seyyahların da vurguladığı gibi zorlu arazi yapısı sebebiyle biri birinden çok farklı kültürel, etnik ve tarihi topluluklar halindedir. Vadileri derin, akarsuları geçit vermez, ormanları sık ve çok sarp, alanları çalılık araziler içinden iskele başlarına kıyıya inen topluluklar açık kumlu arazilerin üstünde her türlü alış

verişi yaparlar ve belki o günün özgür ortamında yılda bir baharla yazın arasında eğlenerek tanrılarına adaklarını sunarlardı.

Bu sahnelerden en eskisi Milattan Önce Trabzon-Ordu arası bölgeyi kâh denizden kâh karadan geçerek yaşayan seyyahın yazdıklarıdır. Anabasis (On Binlerin Ric'ati) gibi eski tarihi anlatılara göre bölgede adakların sunulduğu yarışların yapıldığı eğlencelerin olduğu bilinmektedir. Seyyah Xenophon'a (1939: 144-145) göre Trabzon kıyılarına ulaşan askerler bunu büyük bir kurtuluş olarak koşu düzenleyerek, güreş ederek, yumrukla dövüşerek, kılıçla oynayarak ve atlarıyla koşarak kutlamışlar; tanrılarına adakları Trabzon'dan sonra Giresun ve Ordu bölgesindeki her talandan sonra barış ortamına uygun yerde sunmuşlardır.

Son yıllarda hava şartları ya da olağanüstü yas dönemleri sebebiyle hem organizasyonlar azalmış hem de ziyaretçiler. Alanda her yıl giderek azalan bir topluluk gözlenmektedir. Ancak çok eski dönemlerden verileri toplamış ve defalarca notlar almıştım. Buna bağlı olarak tören, mekân, eylem (figür) olgusunu kişiler ve gruplar arası iletişim davranışları analiz ederek o özel günü incelemeye çalıştık (Kartari, 2014: 256-259). Etkileşimdeki gruplar ve kişileri kültürel kodlarına göre sivil halk, köylüler, turist ve turist grupları, siyasetçiler, bürokratlar, işini yapan görevliler, çalgıcılar, sanatçılar, dansçılar, satıcılar ve çocuklar olarak tanımlayabiliriz.

Bu ögeler arasındaki iletişim bağlamı önceki günlerden yola ve pikniğe hazırlıkla başlamaktadır. Bugün kendi aracıyla veya dolmuşla yapılan ulaşım eskiden yayan, at üzerinde veya topluca kamyon kasasında yapılmaktadır. Bu dönemde erzak hazırlığından yolculuğa kadar eskiden çok taraflı iletişim bağlamına sahipken artık bu salt törenlerin yapıldığı mekâna bağlı gerçekleşmektedir. Kıyıda iskele, liman alanı, kumluk düzlükler, tören yapılan arena, panayır sergileri, çayırılık gölgelik alanlar vb. bu mekânlardır. Bireysel ve topluluk içinde etkileşenlerin bağlamını kişisel sınırlar, adetler, kurallar, deneyim veya deneyimsizlik, her günden ve her yerden farklı durumda o günün çok özel oluş şartları belirlemektedir.

Sembolik eylemler ve uygulamaları içeren ritüelleri gerçekleştiren somut ritüel üzerinden aşkın varlıkla bağ kurmak olarak tanımlayabiliriz. Bunlar da çakıl taşıyı seçerek toplamak, suyla arınmak, dalgaları atlamak, sacayağı ile arınmak yanında diğer kişilerin yaptıklarını seyrederek, onu taklit ederek, onunla konuşup sorusuna cevap arayarak deniz kenarındaki bu özel mekânla iletişimi sağlayan söz, uygulama, hareket ve eylemlerdir. Sözlü-sözsüz iletişimler esas bu ritüeller vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bu sembolik mekânı, sözsüz duayı, uygulama ve eylemleri iletişim bağlamında aşağıdaki iki tabloda kavram olarak düzenleyeme çalıştık. Bunların tümü davranışlara ait, arınma ve kutsanma hedefine yönelik sembol figürleri içermektedir. Denizle dere ağzındaki büyük suya atılan çakıl taşları belki de tohum saçma,

döle(n)me maksadıyla yapılmıştır. Su ile toprağı çakıl taşları sayesinde bir araya getirmiş olabilirler. Uygulama esnasında dualarla dilek tutarak yaşamında, ekiminde, bahçesinde bereketli bir yıl bekleyişinin inancı taşıyor olabilir. Alman ve Avrupa halk inançlarında dilek taşlarının atıldığı taş uygulamaları örneklerinin çok zengin olduğunu taşlarla ilgili çalışmasında Hikmet Tanyu (1968: 18) özellikle belirtmektedir. Eski Germenlerde taş atmak kavramı adı altında çakıl taşları olduğu anlaşılan çok sayıda uygulama bulunmaktadır: ... *dereden taş alıp-tekrar dereye atmak, hububatı, verimi artırmak için taş kullanmak, bereket temini için meyve ağaçlarının dallarına taş asmak, taşlarla talih, kısmet vb. arama, fal işinde kullanma, taşları ziyaret, taşlara dair efsaneler, masallar anlatma eski Germen dininde mevcuttur.* Germenlerin eski kült uygulamaları, mayıs yedisindeki çakıl atma, ada veya kaya etrafı turlarının anlaşılması için önemli verileri içermektedir. Avustralya ilkel kültüründe *ufak taşlar* büyü için kullanılmıştır (1968: 20). Bozkır Türk kültüründe de taşlarla ilgili ilaç ve şifa, çocuk doğurmak veya aksi olarak, nesep tâyini, tılsım, sihir, uğur, dilek ve adak için, yemin için, yağmur, kar yağdırmak vb. inançlarından efsaneler ve anlatılar mevcuttur. Kaşgarlı, Gökalp, Köprülü ve İnan hocaların araştırmalarında Türklerde taşın büyü gücü, doğaya müdahale eden gücüne dair birçok tafsilatlı hikâyeler, efsaneler anlatılmaktadır. Bu bağlamda mayıs yedisinin çakıl taşı ve kaya ziyareti uygulamaları yaşam deneyimlerine yardımcı olacak kültürel bir gelenek olarak yaşatılmıştır (1968: 34, 81, 173). Nuh Tufanı gibi yeryüzünde yaygın anlatılardaki suyun (deniz, göl, nehir) aşılmasıyla sembolize edilmiş figür büyük kaosu sona erdirmiştir. Mayıs yedisindeki su, bu bağlamda yenileyen ve yeniden düzene kavuşturucu özelliğiyle bereket inancıyla birlikte temel bir anlam taşıyıcı olarak değerlendirilebilir.

Giresun'da ve şenliklerin halk geleneği biçiminde yaşadığı yörede bilindiği kadarıyla en eski kült alanı ve inançların pratik edildiği alan mayıs yedisi alanlarıdır (Korkmaz, 2022: 51). Mekânlar farklı kıyılarda olsa bile takvimleri ortak olan ve yılın aynı gününde aynı mekânda toplanan kişiler ve sivil gruplar mayıs yedisini gerçekleştirmektedir. Katılımcı ister geleneksel isterse de kültürel olarak bulunsun çakıl taşı, suyla temas, suda döngüsel hareket, suyu (dalga) atlama, ada/kayayı dönme, dua, niyet veya fal tutma, sacayağı veya ocak demirini geçme eylemlerini belli tekrar sıklığı içinde kalarak dairesel tepkiyle pekiştirmektedir. Bunların her biri içsel bir inancın, niyetin, gizli bir duanın yeni gelecekte gerçekleşmesi demektir. Ritüeli yapılırken oluşu zihinde gerçekleşir. Sembolik oluş bir gün gündelik hayatına yansiyacak, belki de somut biçimde dileğiyle birlikte yaşayacaktır. Bu inançla geleneğe bağlı ziyaretlerin başında sırayla ciddiyet içinde sessizce şunlar yapılır.

Tablo 1: Mayıs yedisinde gerçekleştirilen hareket ve tavırlar, ritik figürler, nesnelere, semboller.

A. ÇAKIL TAŞI	B1. SU B2. SACAYAĞI	C. DUA, DİLEK
1. Yedi çift bir tek çakıl taşı	Sacayağı içinden geçme ya da dalga üstünden atlama	Dilek tutma
2. Çakıl taşı seçme	Suyun arındırıcı ve ayrıştırıcı değeri	Dua etmek
3. Taşı suya tek tek atma	Suyla arınma, suya girme	Dua, dilek taşıyıcı olma
4. Taşı suya toplu atma	Suya temas	Yazılı yollama
5. Taşları okuyarak, dilek tutarak atma	Kayığa binme (kontrollü yasak var)	Sözlü yollama
6. Taşları inanarak atma	Dalganın üstünden atlama	Telefonla istekte bulunma
7. Taşları başta çevirerek atma	Dalgaya durma	
8. Taşları ritiz atma	Sacayağına girmek	
9. Taşları dua aracı olarak atma	Üç defa tekrarlama	

Aşağıdaki veriler sahada yapılmış gözlemler sonucunda katılımcıları iki profile ayırmıştır. Kırsal kökenli orta yaş ve üstündeki kadın profili bunlardan biridir. Yanında aile üyelerinden biri veya birkaçı bulunur, geleneksel ritüellerini gerçekleştirip mekândan ayrılırlar. Sonradan eklenmiş festival öğeleriyle ve yapay gösterilerle ilgilenmezler. Yaşı genç kadınlar bu gruptaki gösterileri takip etmekte daha istekli davranmışlardır. Çocuklar ve erkek katılımcılar ise ritüellerin yanı sıra yeni gösterilere katılımında öne çıkmaktadırlar. Katılımcılar arasındaki geleneksel uygulamaların giderek azaldığı çok yıllık gözlem sonucu olarak kaydetmek yeterli olacaktır.

Tablo 2: Mayıs yedisinde katılımcılar ve bunların mekâna bağlı uygulamalarla gerçekleşen etkileşimlerinin tipolojisi

A. Geleneksel mayıs yedisi katılımcısı kişinin profili	B. Kültürel istemle katılan kişi ya da ziyaretçi profili
1. Telkin, taklit veya inanış yoluyla olağanüstü etkileşim içindedir	1. Olağan ya da olağanüstü etkileşim gerçekleşir ve bu genellikle etkin olur
2. Yetişkin kadın ve erkek	2. Eğlenir
3. Çocuk ve az sayıda genç	3. Geleneği taklit eder
4. Anne ile bebeği	4. Para ve vakit harcar, alışveriş yapar
5. Kayıkçılar (yasaklandı)	5. Sosyalleşme ve enformasyon
6. Edilgen ve şimdi kısmen etken etkileşim	6. Bireysel, grup içi, birinden ısmarlama motivasyonu vardır
7. Pazar etme	7. Yetişkin kadın, erkek, çocuk ve genç
8. Başkası için aracı olarak gelme	8. Pazarlama (sacayağı vb. satmak)
9. Hastalık veya sakatlık sebebi	9. Halk dansı oyuncularını, müzisyen ve sanatçı
10. Yoksulluk çaresizlik ve aşkın problemler sebebi	10. Medya mensupları, fotoğraf meraklısı ve meraklı amatörler

5. Değerlendirme

Ritüeller inançların fiziki halidir; inançlar sayesinde dünyayı anlamayı ve bu anlamın mekanını gerçek hale getirmeye yararlar. Zamanla da anlam gerçeğin kendisi olur ve sembolleşen deneyimler sorgusuz sualsiz biçimde hayata yerleşirler. Sosyal açıdan bakılırsa ritüeller cisimleşmiş bir topluluk bedenidir. İlişkiler sosyoloğu olarak bilinen Hartmund Rosa, Resonans adlı çalışmasında ritüeller için “bir ahenk, ortak bir ritim ortaya koyabilen bir rezonans topluluğu meydana getiriler.” ve bu rezonansların biri göksel tanrısal zamanla, diğeri sosyal toplulukla, diğeri şeylerle ve nesnelere beraber üç boyutlu biçimde ilişkileri deneyimlemeyi sağlar demektedir (akt. Han, 2021:19). Buna göre cisimleşmiş bilgi ve bellek deposudur. Kimlikleri somutlaştırır, aralarında eksenler, bağlar oluşturur.

Mayıs yedisi araştırmalarda antik inanç, batıl inanç, halk efsanesi, köylü adetleri, eski halk gelenekleri, Karadeniz yöresi halk takvimi gibi çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Tabiatıyla ritüeller kutsaldır, fakat günümüz dünyasında yapılmaya devam eden ve çağdaş insana anlamsız gelen semboller meselesi araştırmacılar tarafından çözülmeye çalışılmaktadır. Yedi günü olgusu bölgede yaşayan efsanelerden biridir. Mitler ve efsaneler sembolik, gerçek üstü yapıları gereği çağımızın anlayışıyla tartılarak doğrulanamazlar. Hatta buna ihtiyaç duyulması yersizdir. Eskiden beri yapageldiklerine inanmış insanlar bu geleneklerle sembolleşmiş ritüellere katılarak gündelik hayatı kesen bir gün yaşamakta, gelecekte onu tekrarlamayı ummaktadır. Bu

çalışmada her şeye rağmen uygulamaların temellerine dair yorumları Urformuna ulaşma kaygısına düşmeden ihtiyatlı ele alınmıştır.

Bir başka faktör turistik cazibe amacıyla yerel idareler etkinlikleri desteklemektedir. Festivalleri ulusal hale getirmek maksadıyla antik inanç mekânı olarak mayıs yedisi özellikle Giresun'da deforme edilmiştir. Geleneksel Mayıs yedisi pratikleri, ziyaretleri ve ritüelleri Giresun, Ordu ve Trabzon'un denizin kıyı mekânlarında, denizle derelerin birleştiği koylarda gerçekleşmiştir. Birbirine komşu üç ilde, üç yerde, aynı gün, aynı inanışla, eylem-motivasyon birlikteliğiyle aynı biçimde yapılması coğrafyanın sosyal, kültürel ve tarihi gelişimiyle alakalı olabilir. Yine de binlerce yıllık, 4.000 yıllık gibi, bir (x) tarihten beri yapıldığına dair yorumlar şahsi yaklaşım olmaktan öteye gitmemektedir. Olsa olsa böyle bir eski gelenek de ancak bunlar olabilir yorumlarıdır. Bereket tanrıçalarına, Kibele'ye ve Antik Amazon kadınlarının erkekleri kaçırmalarına dair *efsane yorumları* da çakıl taşını dereye atmak gibi ritüelleri anlamsız görmeye dayanamayıp onlara kıyamamaya dayanan öznel yargılardır. Kaldı ki kaya, taş, nehir, kaynak gibi Orta Asya yer-su inanışlarına, Şamanizm'e dayandırılması da güncel hayatı eskilere benzetme üzerinden yapılan salt bir Urform bulma çabasıdır. Bu tarz yaklaşımlarda ihtiyatlı olmak, efsaneleri kazılarla paralel biçimde desteklemeye ihtiyacı bulunmaktadır.

Eskiden beri yöresel efsaneler ile kutlamaların inanç yönleri desteklenmeye çalışılmaktadır. Örneğin Herodot ve Anabasis'te aktarılan antik bilgilere göre mayıs yedisinin yaşandığı yerlerde doğa insan ilişkileri antik devirlerden beri bahar etkinlikleriyle beraber panayırar, şölenler adıyla yarışlara sahne olmuştur. Son yıllarda Ordu Kurul Kalesi kazılarında Kybele ve Dionisos heykelleri ve objeleri keşfedilmiştir. Ordu ili merkezine hâkim bir tepede bulunan ören yeri eskiden beri kale olarak kullanılmıştır. Önceki yıllarda yapılmış kazıda Ordu'nun Kybele'si (Sibel) bulundu. Bölge kültüründe büyük bir saygı gören tanrıça gök tanrısı ve yeryüzü anasının kızı olarak kabul edilmiştir. Bu yönüyle de mayıs yedisi bölgenin geçmişiyle bugünkü kültürel yaşam arasında bir bağ oluşturmaktadır.

Ordu'da elde edilen kutsal objelerden diğeri de şenliklerin tanrısı sayılan Dionisos'tur. O da antik bir eserde dört mevsimi, doğal hayatı çalgılarla müziklerle, içkilerle eğlenceli bir biçimde yaşayan tanrı olarak resmedilmiştir. Bir başka yerde, dört mevsimle birlikte bir Roma lahitteki oymalar yerel olguyla kültürel bir bağın olasılığını güçlendirmektedir. Onun solunda yere uzanmış bir toprak ana, sağında su tanrısı bulunmaktadır. Zaten veriler bu bölgenin çok katmanlı ortak kültür yapısını ortaya sermişlerdir. Herodot'tan (1973), Evliya Çelebi'ye (1971) ve oradan B. Yediyıldız (1985) ve F. Emecen'e (2010, 2013) kadar Giresun ile Ordu kuruluşları, kuzey yamaçlara yerleşiklerin iskele - kasaba ve kıyı yerleşimi bağlantısını, kırsal ile kıyıda yaşam tecrübelerini, yaylak-kışlak düzenine bağlı bahçecilik ve küçük

hayvancılık tarımını anlatmışlardır. Bunlar daha çok sayıda ve çok yönlü detaylı çalışmalara ihtiyaç olduğunu da göstermektedir. Alanda kazandığımız yeni şeyler bazı yaklaşımları temelden değiştirecektir.

Araştırmalar antik davranışlarımızı birçok yönden anlamaya yardımcı olmaktadır. M. Eliade “Kollektivitenin belleği tarih dışıdır.” derken kutlamada halkın kutsal bir ritüeli gerçekleştirdiğini ima etmiştir. Eliade (2017), Campbell (2017) gibi belli başlı arkaik kültür bilimciler göre, yeni yıl veya geçiş dönemleri gibi yıllık, mevsimlik bütün kutlamaların kökenlerinin yaratılışı anmak, o güne dönüşü temsil ederek yenilenme inancına bağlı doğuşuna vurgu yapmaktadır. Özellikle eski hasat, mevsim veya yeni yıl şenliklerinde tabular serbest olurken temsili mekâna ve temsili zamana topluca gidip katılmak şeklinde gerçekleşir. Gündelik yaşam mekânından ve zamanından çıkmak, böylelikle geçmişe dönerek kutsanmanın gerçekleştiğine inanılır. Bu mekânlardan Giresun Aksu Çayı ve Tirebolu Çiftetaş koyuları ile Beşikdüzü Deliklitaş’ın kumlu kıyı mekânları *kaya-dere-koy* üçlemeli yapıda oluşuyla dikkat çekicidir (KK1-2).

Bütün bunlarla birlikte efsanelerin turizme kazandırılması, tekrar yaşatılması ve onları tarihi-arkeolojik bulgularla destekleme konusunda yolun sonu görünmüyor denilebilir. Son olarak bu tartışmaları efsane-mit uzmanı iki araştırmacıdan birer söz aktararak bitiriyorum! Belki bu davranışlarımızın mitik anlamlarının nereden geldiğini görmek açısından yardımcı olacaktır: J. Campbell (2017) “Yeryüzünde ikamet edilmiş her yerde, bütün çağlarda ve her koşulda, insana ait mitler türemiştir ve bu mitler insanın vücudunun ve aklının eylemleriyle ortaya çıkan ne varsa hepsinin esin kaynağıdır. Mitin, kozmosun sonu gelmez enerjilerini insanın kültürel yaratımına akıtan gizli bir yarıklık olduğunu söylemek çok ileri gitmek olmayacaktır. Dinler, felsefeler, sanatlar, ilkel ve tarihsel insanın sosyal biçimleri, bilim ve teknolojideki büyük buluşlar, uyku kaçırıcı düşler, hep o temel ve büyülü mit çemberinden doğar. Küçük bir peri masalında dahi bulunan o derin yaratıcı merkezlere dokunma ve uyandırma gücü özelliği, tıpkı okyanusun sırrının bir damla suda ya da yaşamın bütün gizeminin bir pire yumurtasında saklı olması gibi bir mucizedir. Mitlerin simgeleri üretilmiş değildir; talep edilemezler, uyduramazlar ya da kalıcı bir şekilde bastırılmazlar. Onlar ruhun kendiliğinden oluşan ürünleridir ve her biri kaynağının asıl gücünü bozulmamış olarak içinde barındırır.”. M. Eliade (2017) “Bizleri çevreleyen dünyanın, insanın mevcudiyet ve etkisinin hissedildiği dünyanın - tırmanılan dağların, meskun ve işlenmiş bölgelerin, üzerinde yolculuk yapılan nehirlerin, kentlerin, tapınakların - bütün bunların ister bir plan, ister biçim ya da isterse salt ve yalın daha yüksek bir kozmik düzeyde var olan bir "ikiz" olarak kavransın, birer dünya dışı arketipi vardır. Ama bizleri çevreleyen dünyadaki her şeyin arketipi bu türden değildir. Bunlar bir mitsel modele tekabül ederler ama farklı bir niteliktedir bu: tüm bu yabancı, işlenmemiş bölgeler ve

benzerleri kaosla bir tutulur; hala yaratılış öncesinin farklılaşmamış, biçimsiz tarzını sürdürmektedirler. Bu yüzden bir bölge ele geçirildiğinde -yani ondan yararlanılmaya başlandığında- yaratılış eylemini simgesel olarak tekrarlayan ayinler düzenlenir: işlenmemiş toprak önce "kozmoslaştırılır", sonra oraya yerleşilir.”.

KAYNAKÇA

- Akengin, C. (2020). Aksu. *İzler*, Sayı: 6 (Yıl 1926, 7), 163.
- Arslan, M. (1973). *Görelle Coğrafya-Tarih-Folklor-Yönetim-Albüm*. Ankara: San Matbaası.
- Ascherson, N. (2001). *Karadeniz*. İstanbul: T. İş Bankası Yayını.
- Campbell, J. (2017). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Çebi, S. (1973). *Ordu Tarihi ve 50. Yılda Ordu Şehri*. Ordu: Ordu Ticaret ve Sanayi Odası.
- Çelik, A. (1999). *Trabzon Şalpazarı Çepni Kültürü*. Trabzon: İl Kültür Müdürlüğü Yayını.
- Çobanoğlu, Ö. (2002). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eliade, M. (2017). *Ebedi Dönüş Mitosu*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Emecen, F. M. (2010). *Ağasar Vadisi Şalpazarı-Beşikdüzü*. Trabzon: Serander Yayınevi.
- Emecen, F. M. (2015). *Doğu Karadeniz'de İki Kıyı Kasabasının Tarihi Buluncak-Piraziz*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayını.
- Eren, M. (2022). *Ulubey Ordu Yöresinden Örneklerle Türk Halk Kültürü*. İstanbul: Gece Yayınevi.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesinden Seçmeler-I* (1971), (Haz. Atsız), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Giresun İl Yıllığı* (1973), Basım yeri ve yılı yok.
- Giresun-81 İlde Kültür ve Şehir* (2013), İstanbul: Giresun Valiliği Yayını.
- Gökşen, C. (1999). *Giresun Efsaneleri*. Trabzon: KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Göncüler, F. J. G. (2008). *Halkbilimsel Unsurlar Açısından Aksu Festivalinin Değerlendirilmesi*”. *Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu Kitabı-II*, 622-635.
- Gülay, A. (2001) *Ağasar Çepni Kültürü Geyikli Folklor İnceleme Araştırma*. Trabzon: Geyikli Belediyesi Yayını.
- Günay, H. (2020), Görelle’de Mayıs Yedisi-1/2. *Yeşilgiresun Gazetesi*, 14/21

Kasım 2020.

- Güney, H. N. (2022). *Ordu'da Denizle İç İç Geçen Yıllar*. Ordu: Ordu B. Belediyesi Yayını.
- Gürsoy, A. (2013). Mayıs Yedisi Geleneklerinde Sembollerin Dili. *Geçmişten Günümüze Giresun'da Dini ve kültürel Hayat Sempozyum Kitabı*, İstanbul: Giresun İl Özel İdaresi Yayını.
- Han, B.-C. (2021). *Ritüellerin Yok Oluşuna Dair*. İstanbul: İnka Yayınevi.
- Herodot Tarihi* (1973), İstanbul: Remzi Kitapevi.
- İnan, A. (1998). *Makaleler ve İncelemeler-II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- İzler* (2020). (Haz. M. Çulfaz), İstanbul: Monogram Reklam.
- Karadeniz'de Hayatın İzleri* (2019). İstanbul: Dokap Yayınları.
- Karabrahimoğlu, S. (1965). *Giresun*, Ankara: Alkan Matbaası.
- Kartari, A. (2014). *Kültür, Farklılık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Korkmaz, M. A. (2005). Eski Türk Tarihi ve Coğrafyasının Sürekliliğinde Giresun Yöresi ve Bostanlı Köyü'nde Yer-Su Kutsalları. *Hacı Bektaş Veli Araştırmalar Dergisi*, S. 34, 383-408.
- Korkmaz, M. A. (2022). *Karadeniz'de Fındık Kültürü Üretim-Ekonomi-Kültür*. İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Korkmaz, M. A. ve Kaya, B. (2021). Mayıs yedisi. *Görelle Lisesi Dergisi*, İstanbul: Arısanat Yayınevi.
- Oğuz, Ö. (2006). Türkiye'nin Doğu Karadeniz Kıyısında Mayıs Yedisi Bayramı. *Millî Folklor*, Yıl 18, Sayı 69, 5-14.
- Ordu İl Yıllığı* (1973). Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Özdemir, N. (2006). Yeni/lenmek ve Nevruz. *Millî Folklor*, Yıl 18, Sayı 69, 15-27.
- Tanyu, H. (1968). *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Trabzon İl Yıllığı* (1973). Ankara: Ajans Türk Matbaacılık.
- Üstünova, K. (2010). Giresun'da Yaşatılan Sacayağından Geçme Geleneğinde 'Sacayağı' ve 'Üç' Ne Anlatıyor?, *Bilig*, Sayı 52, 181-194.
- Xenophon (1939). *Anabasis-On Binlerin Ric'ati*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yediyıldız, B. (1985). *Ordu Kazası Sosyal Tarihi*, byy: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını.

İnternet Kaynakları

- Dionisos, Milliyet (25.11.2020), Ordu'da tarihi kazılar devam ediyor, erişim: 26/07/2023, <https://www.milliyet.com.tr/galeri/orduda-tarihi-kazilar-devam-ediyor-6363695/6>

Dionisos, Metropolitan Müzesi, Marmorsarkophag mit dem Triumph des Dionysus und den Jahreszeiten,
<https://www.metmuseum.org/de/art/collection/search/254819> (Erişim Tarihi: 26/07/2023)

Gülay, A. (2007). Mayıs Yedisi.
https://web.archive.org/web/20070928123510/http://www.geyikli.org/mayis_yedisi_abd1.php (Erişim Tarihi: 27.07.2023,

Yıldız, A. (2009), Mayıs Yedisi, Serander Net,
<https://www.serander.net/karadeniz-kulturu/halkbilim-folklor/701-adnan-yildizin-kaleminden-mayis-yedisi.html> (Erişim Tarihi: 27/7/2023)

Sözlü Kaynaklar

KK1: Akif Şenol UZUNOĞLU, Lise, Emekli, Zonguldak, 16.06.1954

KK2: Bahtiyar GÖZAÇAN, Lisans, Esnaf, Beşikdüzü / Trabzon, 10.08.1955

KK3: Mustafa EREN, öğretim üyesi, folklorist, Ordu, 12.07.1977

Ekler¹:

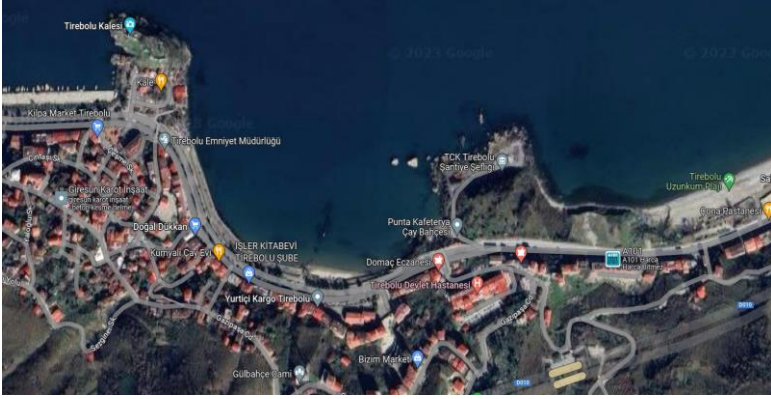

Görsel 1: Giresun il merkezinde Aksu Deresi denizle buluştuğu, Giresun Adası'nın karşısındaki festival alanı. Eskiden kumsal olan kıyımın karşısında Giresun Adası ve adanın doğu kayalık kenarındaki Hamza Taşı bulunmaktadır.

¹ Google harita görselleri hariç yazıdaki diğer görseller 2014 ile 2015 yılında 19-20 Mayıs günü sabah yedi sekiz gibi erken saatlerden itibaren kaydedilmeye başlanmıştır.

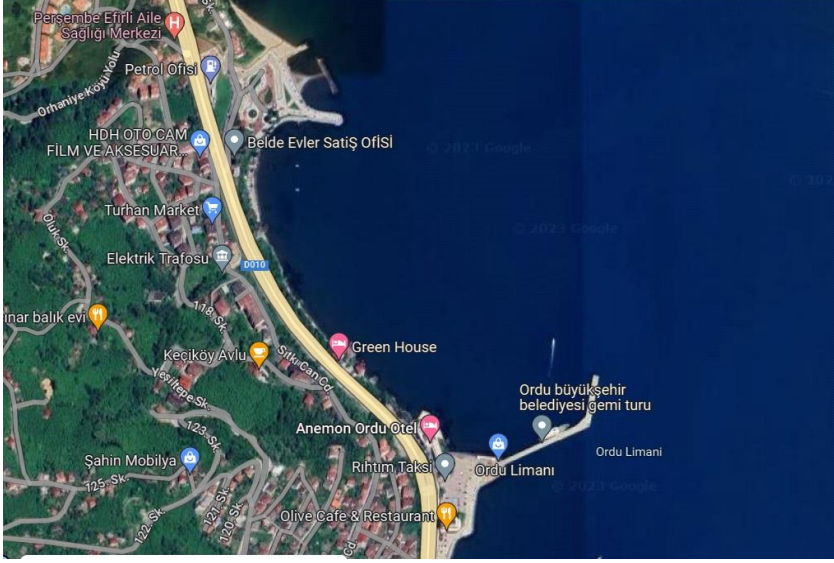
Görsel 2: Giresun Adası ve doğu kayalık ucundaki Hamza taşı (kayası) eski ritüellerde ziyaret edilirdi. Mayıs Yedisi günü toplanan eskiden kumluk olan alanının karşısındadır.

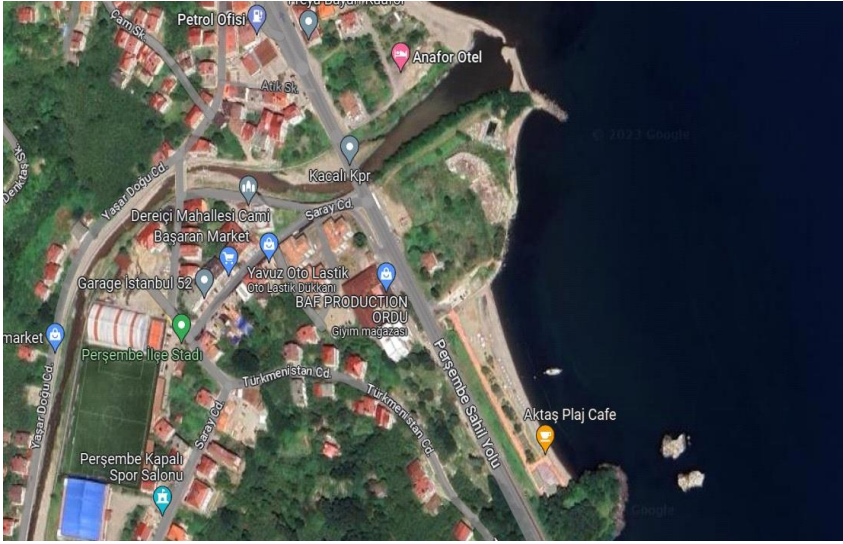
Görsel 3: Giresun Tirebolu ilçesi kumluk alan ritüellerin yapıldığı yerdir. Bu yalıda kumsal etkinlik alanı ve arasından kayıkla geçilen çifte taş görülmektedir. Giresun merkezdeki alanın tahrip edilmeden önceki haline benzemektedir.

Görsel 4: Trabzon Beşikdüzü ilçesi kumluk yalı alanında dilek taşı veya delikli taş adıyla bilinen ritüel alanı görülmektedir.

Görsel 5: Ordu Merkez İskelesi ile Kiraz Limanı arasındaki kumluk yalı hattı. Etkinliklerin eskiden yapıldığı varsayılan alanda delikli taş ile acı suyun olduğu aktarılmıştır.

Görsel 6: Ordu Perşembe ilçesi karayolu tüneli önündeki çifte taş ve Perşembe Deresi arasındaki kumluk yalı görülmektedir.

Görsel 7: Çember biçiminde sonradan icat edilmiş Uluslararası Giresun Aksu Festivali alanı. Geleneksel uygulamalar bitmiş, siyasi şov ve konser-danslar gerçekleşmiş, bürokrasi alandan ayrıldıktan sonra yerel müziklerle eğlenen insanlar sahne almış. Not: Görsel 1'deki haritada betondan yuvarlak şekilde görülen bu alan belediyenin inşa ettiği ve festival gösterilerinin yapıldığı yerdir.

Görsel 8: Giresun Adası'nın önünde Aksu Festivali alanında ritüelleri gerçekleştiren kadın, elinde sayılı çakıl taşları ve bir kâğıda not aldığı yakınları tarafından sipariş verilen dileklerle birlikte sırtını dereye dönerek yedi çift bir tek çakılı suya atma ritüelini gerçekleştirmektedir.

Görsel 9: Suya arkasını dönük yedi çift bir tek çakıl taşlarını atan kadın, onun hemen önünde sacayağının içinden dertlerden kurtulmak için üç defa geçen kadın dileklerin gerçekleşeceğine ve arınmaya inanmaktadır.

Görsel 10: Karadeniz'in tek adasının karşı kıyısında eski kumsal alanda kadın erkek çocuk çocuk sabah erkenden kalabalık biçimde dileklerini tutup mayıs yedisini gerçekleştiriyor.

Görsel 11: Sabah erkenden Aksu Deresi'nin denizle karışan şifalı suyuyla ağrı çeken dizlerini, eklem yerini şifalı olduğuna inandığı sularla yıkayan yaşlı kadın.

Görsel 12: Yaşlı kadın başını suyla mesh ettikten sonra örtüyü düzenliyor. Eskiden temiz olan dere maden suyu kaynağıyla beslendiği için yatağını ak renkli, suyu berrak maviye çalarmış.

Görsel 13: Yaşlı anne, oğlu ve torunları şifalı arındıran suyu getirdikleri kaplara doldurup götürüyorlar. Bu su ile evlerini kutsayacaklar, fazlasını komşularına dağıtacaklar.

Görsel 14: Ritüel ve geleneğin kalabalıklar kullanılarak araca dönüşmesi. Uluslararası Giresun Aksu Festivali müdahaleler üzerinden bürokrasi ile siyasilerin şov alanına dönüştürülmüş.

Görsel 15: Bürokratik resmi kutlama saat on gibi başlıyor. Pazarıcı çadırları ve tezgahları erkenden kurulmuşlar ve sabah sisi içinde ritüellerin bitmesini, ziyaretçilerini bekliyorlar.

Görsel 16: Resmi kutlamalar başlamadan geleneksel uygulamalarını yerine getirenler, genel ziyaretçiler, turistler vb. yeni alanı doldurmuşlar, resmi törenleri ve gösterileri bekliyorlar.